

NYHETER

2010:4

Nätverkets syfte är att vara ett forum för att främja utvecklingen inom efterbehandling av föroreningar i mark och vatten. Målet är att skapa en ökad kontakt mellan olika grupper i samhället som berörs av problematiken, driva aktuella frågor och samarbeta med nordiska och europeiska nätverk i seminarier, konferenser och workshops i syfte att främja utvecklingen inom efterbehandlingen.

Nätverket
Renare Mark

Styrelsen Informerar

- Vi vill gärna fira vårt 10-års jubileum med just dig på Vårsmötet i Sundsvall! Boka in 13-14 april redan nu.
- Var med och påverka föreningens arbete, delta i årsmötet på eftermiddagen 13 april!
- Omarbetning av hemsidan pågår. Det finns fortfarande möjlighet att påverka arbetet, maila koordinatören.
- Vill du få en chans att visa dina fotokunskaper? Bilder till nya hemsidan efterlyses! Kontakta peterh@geosigma.se
- Datum för nästa styrelsemöte är den 11 januari.

/MARIA SUNDESTEN, ORDFÖRANDE

Nätverket Renare Marks nyhetsbrev distribueras till samtliga medlemmar i nätverket via e-post. Nätverket är öppet för alla intresserade. Enskilt medlemskap kan tecknas av alla, för företag finns korporativt medlemskap. Mer information finns på nätverkets hemsida eller kan fås genom att skicka e-post till nätverket. Bidrag till Nyhetsbrevet tas gärna emot.

REDAKTION:
Peter Harms-Ringdahl, 0706-66 9537
peter.harms-ringdahl@geosigma.se

Krister Honkonen, 010-850 13 44
krhn@cowi.se

Ingegerd Ask, 08-688 67 40
ingegerd.ask@wspgroup.se

ANSVARIG UTGIVARE:
Ordförande
Maria Sundesten, 08-506 306 58
maria_sundesten@golder.se
Nätverket Renare Mark
c/o Ekorola Ab
891 42 Örnsköldsvik

info@renaremark.se
www.renaremark.se

WORKSHOP

Riskbedömning av förorenade sediment

ÄNTLIGEN VAR DET DAGS för första mötet i den nya temaavdelningen inom Renare Mark, Förorenade Sediment! Deltagare från hela landet hade anmält sig, vilket visar på ett stort behov av att diskutera hur vi ska hantera riskbedömningen av förorenade sediment.

Ett problem som dök upp innan mötet ens börjat var att den första snön hade kommit i inlandet under natten och temperaturen låg runt nollan. Denna kombination leder oundvikligt till stora förseningar i trafiken, speciellt för tågtrafik. Eftersom de flesta talarna kom med tåget från Stockholm var detta ett ganska stort problem. Det var därför en något nervös arrangörsgroup tog emot deltagare inför sedimentworkshopen i Göteborg.

FORTS

Vårsmötet 2011 och nätverkets tioårsjubileum! 13-14 april i Sundsvall

2011 fyller Nätverket Renare Mark 10 år. Vi vill fira detta tillsammans med våra medlemmar med ett vårsmöte fulladdat med intressanta talare. Temat är risker i praktiken, där vi bland annat tittar närmare på dammolyckan i Ungern, hur klimatet påverkar riskerna, och hur efterbehandlingen påverkar klimatet. Det finns mycket att diskutera och vi hoppas att alla våra medlemmar vill komma och fortsätta att utveckla arbetet inom förorenade områden.

Program och inbjudan kommer i slutet av januari!

Mer information på www.renaremark.se

Under tiden fick de deltagare som kommit ta sig en kopp kaffe med tilltugg. Minglandet, nätverkandet och diskussionerna pågick för fullt när de saknade tågresenärerna dök upp efter en halvtimmes förse- ning. Lokalerna blev fulla och efter en kort introduktion av Ann-Sofie Wernersson och Per Samuelsson kunde mötet äntligen börja!

Först ut av talarna var Per Jonsson, som gick igenom frågeställ- ningar man bör ha med sig vid en sedimentstudie. Detta gjorde Per genom exemplifiering med ett antal studier genomförda i Östersjön. Kontentan är att det inte är så enkelt som det ser ut, och att man med fördel bör tänka till i förväg över vad man vill uppnå, då det finns många parametrar man behöver ha med sig för en fram- gångsrik sedimentstudie. Därefter tog Mark Elert upp skillnader och likheter mellan förorenad mark och förorenade sediment vid en riskbedömning. Mark visade skillnaderna på ett utmärkt sätt med sammanställningar för olika steg.

Karl Lilja redogjorde för vad det finns för bedömningsgrunder idag. Karl beskrev även hur arbetet bedrivs med att ta fram nya bedömningsgrunder. Vi väntar alla på resultatet, då den nuvarande bristen av gemensamma bedömningsgrunder är ett stort problem. En särskild efterfrågan finns efter riktvärden!

Efter en välbehövlig fikapaus med mycket minglande och diskus- sion fortsatte Niklas Törneman med en presentation om riskbe-

dömning utan tillgång till platsspecifika effektdata. Niklas visade på hur man med ett begränsat underlag kan ta fram en riskanalys av förorenade sediment med hjälp av modellering.

Sist ut med presentationer var Britta Eklund med en effektba- serad metodik för riskbedömning av sediment. Britta presenterade tillvägagångssättet med hjälp av studier från förorenade områden i Östersjön. Studierna sker genom att dokumentera tillväxthämningar på rödalger eller dödligheten hos kräftdjur efter att dessa har utsatts för varierande koncentrationer av förorenade sediment. Metodiken är arbetsintensiv med mycket tid bakom mikroskopet, men ger intres- santa resultat.

Efter lunch tog gruppdiskussioner vid. De flesta deltagare verkar ha uppskattat att så stor del av dagen var avsatt till diskussioner. Diskussionerna i de olika grupperna var generellt väldigt livliga, och många åsikter och tankar vädrades. Något som verkade vara ett viktigt tema i alla grupperna var en uttalad önskan om att det tas fram bättre bedömningsgrunder och vägledningsmaterial gällande sedimentundersökningar. Samtliga presentationer finns på Renare Marks hemsida och resultaten från gruppdiskussionerna kommer att användas i den tematiska avdelningen Förorenade Sediments fortsatta arbete.

HENRIK BENGSSON
LÄNSSTYRELSEN VÄSTRA GÖTALAND

WORKSHOP

Praxis från Miljööverdomstolen

Lokalen på Sheraton var full när Renare Mark anordnade sitt seminarium om de domar som kommit under året från Miljööverdomstolen (MÖD) som rör förorenade områden. Deltagare med spridd bakgrund, från verksamhetsutövare till jurister och myndigheter, hade samlats.

Workshopen inleddes av Åke Eriksson från Golder, som var dagens moderator. Han höll en kort genomgång av den historiska och nuvarande utvecklingen inom lagstiftningen som rör förorenade områden.

Anders Linnerborg från Setterwalls presenterade en dom gällande Kustbostäder och en annan som gäller en privat fastighetsägare på Gotland. Båda domarna rör förändringar i praxis när det gäller ansvaret för fastighetsförvärvare och exploatörer.

Slutsatsen från den första domen är att ansvaret för markexploatörer har ökat dramatiskt, den som gräver i ett förorenat område kan få ett långtgående ansvar att inte orsaka ytterligare skada, d.v.s. om exploatering ger upphov till spridning av förorening så ger det ett ansvar att återställa denna skada även bortom fastighetsgräns. Den andra domen innebär att en privatperson fått ett ansvar för förvärv av en näringsfastighet som uppenbart var förorenad. Man får alltså som fastighetsköpare vad man betalar för, så att säga, och domarna ansågs förstärka principen om köparens undersökningsplikt.

Nästa föreläsare var Per Molander från Mannheimer Swartling som presenterade två domar - Hjortsberga sågverk och Engquist och Udesen. MÖD fastslog att bolagen har ett efterbehandlingsansvar för tiden efter 1969 såväl som tiden före. För föroreningar som uppkommit före och under 1950 jämkas ansvaret till noll. För föroreningar som uppkommit efter 1960 fram till 1969 föreligger ett begränsat ansvar. För föroreningar som uppkommit efter 1969 föreligger normalt inte anledning att jämkas ansvaret med hänsyn till tidsaspekten. I Hjortsberga-fallet jämkades ansvaret till 40% av kostnaden och i Udesen så jämkades ansvaret till 25 %. Trots att Hjortsberga inte brutit mot dåtidens gällande regler och föreskrifter så bedömer MÖD att de har hanterat dopningsmedel bristfälligt vilket leder i skärpande riktning.

Rikard Setterlid från Advokatfirman Setterlid gick igenom vilka konsekvenser för tillsynsmyndigheten domarna från MÖD skulle få. De två senare presenterade domarna lämnade ansvarsluckor på 60 % respektive 75 %. Vem ska stå för denna procentsats, och vad är det procent av? Är det den totala kostnaden som avses, eller föroreningsmängden, eller vissa delområden? Vissa myndigheter har drivit

tesen om huvudmannaskap, och hur blir det om MÖD har bedömt ansvaret för den tidigare huvudmannen under 50 %? Vem är då huvudman och ansvarig för att saneringen genomförs? Det som krävs är att restansvaret fastställs, och tillsynsmyndigheten är ansvarig för det klarläggandet i samråd med verksamhetsutövaren.

Mikael Lundholm från Fröberg och Lundholm tog upp MÖD:s syn på förvaringsfall och skadefall. De tre rättsfallen gäller en ackumulatorfabrik i Ale, ett stålverk i Fagersta och Forsbacka bruk. I samtliga fall gav MÖD inget stöd för uppdelning i förvaring (pågående förorenade verksamhet) och skadefall (förorenat område) utan såg alla områdena som skadefall. Bolagen dömdes att genomföra de undersökningar som länsstyrelsen krävt. Med detta så slår MÖD fast att det i praktiken inte finns något juridiskt hinder längre för att hantera deponier såsom förorenad mark underkastat kapitel 10-reglerna. Rättsfallen har dessutom tydliggjort att definitionen av en "deponi" i jämförelse med "utfyllnad" är att det krävs väldigt tydliga avgränsningar för att det ska betraktas som en deponi eller förvaring. En avfallsutfyllnad i ovidkommande jord längs ett vattendrag har klart sagts ifrån att detta är en skada och inte någon förvaring/deponi.

För att få lite omväxling mot alla domslut och diskutera ett annat högtintressant område presenterade Mårten Bengtsson från Åberg & Co vad miljö kvalitetsnormerna kommer att innebära (MKN). MKN bör betraktas som gränsvärdesnormer, men är i sig inte bindande. Om det däremot finns en åtgärdsplan som är fastställd för att klara MKN av en myndighet så kan alla gräns-, riktvärdes- och indikativa normer vara bindande för åtgärder med stöd av åtgärdsplanen. Normerna riktar sig mot tillsynsmyndigheterna och inte mot verksamhetsutövare. Det är myndigheterna som ska ha helhetsperspektivet och som har bevisbördan för behovet av strängare krav. Det kan ej utkrävas att en verksamhetsutövare ska redovisa hur god ekologisk eller kemisk status ska uppnås.

Efter en välbehövlig lunchpaus så fortsatte dagen med gruppdiskussioner om hur domarna som presenterades under förmiddagen påverkar två fiktiva fall. Deltagarna fick några områden att fokusera på och resultaten presenterades gemensamt i en diskussion där även talarna redovisade sin syn på frågorna. Avslutade gjorde Åke med en kort sammanfattning och info om kommande domar. Dagen väckte många nya frågor, men gav även en hel del svar.

Seminarium – Återanvändning av avfall i anläggningsarbeten

REGION SYDS SEMINARIUM på NSR i Helsingborg började med att Magnus Lindsjö från NSR hälsade alla 42 deltagare välkomna. Seminariet handlade om Naturvårdsverkets rapport 2010:1 Återvinning av avfall i anläggningsarbeten. Rapporten är vägledande och ej juridiskt bindande och omfattar massor som ska återvinnas för anläggningsändamål.

Anders Hedenstedt, Sweco, berättade att innan rapporten kom användes enskilda bedömningar från plats till plats. Det är många deponier som skall sluttäckas och bedömningarna för vilken typ av eventuell föroreningsgrad som kunde accepteras grundades många gånger på de generella riktvärdena för känslig markanvändning eller mindre känslig markanvändning i brist på annat.

Rapporten har även tagits fram för att få en likartad syn på hur massor skall kunna återanvändas oberoende av i Sverigeman är. I rapporten redovisas olika riktvärden som totalhalt och halter vid lakning. Totalt sett redovisas riktvärden för 13 olika parametrar varav de flesta oorganiska.

Flera av riktvärdena i rapporten är lägre än riktvärdena för känslig markanvändning vilket bl.a. grundas på att större andel av marklevande organismer skall skyddas i dessa riktvärden jämfört med riktvärdena för känslig markanvändning.

Peter Flyhammar, Avfall Sverige, pratade om sluttäckning av

deponier. Tidigare domar i Sverige har medfört att massor som uppfyller riktvärden för mindre känslig markanvändning har använts för sluttäckning. Riktvärden för mindre känslig markanvändning är dock ej framtaget för sluttäckning. Det riktvärdet innebär att markens användning måste begränsas och kan även kräva ett ansvar av verksamhetsutövaren.

Susanne Svegerud, NCC, pratade om vad rapporten kan komma att innebära för markentreprenörer. Även om rapporten inte är juridiskt bindande kan det skapas en praxis på vilka riktvärden som gäller vid återanvändning av massor.

Vidare finns det definitioner på avfall som gör det svårt att använda riktvärdena fullt ut, t.ex. så gäller de nya riktvärdena ej för bundet material. Är uppriven asfalt ett bundet material? En annan fråga gäller att prover inte behöver uttas inom opåverkat område, men hur definieras det?

I ett projekt som visar sig uppfylla kraven för känslig markanvändning, är det i normalfallet ingen anmälningsplikt. Eventuella överskottsmassor från detta projekt kan trots det inte återanvändas på ett annat projekt om halterna är över riktvärdena i den nya rapporten.

VID PENNAN
JESPER KARLSTRÖM

Seminarium – Markprocesser i förorenade områden

– NRM seminarium 3 februari 2011. Stockholm

Vilken forskning om markprocesser bedrivs idag? Hur bra är vi inom efterbehandlingsbranschen på att utnyttja resultaten i vårt arbete? På vilket sätt kan nya forskningsresultat påverka bedömningen av risker, och möjliga åtgärder? Hur vill vi att aktuella forskningsresultat tillämpas och vad behöver vi veta mer om? Nätverket Renare Mark bjuder in till ett spännande seminarium som bland annat kommer att ta upp dessa frågor.

Mer info finns på hemsidan!

Hållbar hantering av förorenade områden

– en workshop om morgondagens metoder

Efterbehandling av förorenade områden är miljödepartementets näst största utgiftspost och en viktig del av samhällets miljöarbete. Det finns ett fortsatt stort behov av forskning och utveckling för att göra efterbehandlingen mera effektiv och hållbar. För detta krävs förbättrade metoder men också att användarna. FRIST bjuder tillsammans med Renare Mark Region Väst in till seminarium 2011-01-20 i Göteborg.

Mer info finns under Kalendarium på hemsidan.

Bästa exjobb 2010 utlyses!

I utlysningen för Bästa exjobb söker nu Nätverket Renare Mark slutförda examensarbeten från år 2010. Examenarbetet ska ha direkt koppling till förorenade områden och efterbehandling. Det ska belysa området ur ett naturvetenskapligt, tekniskt, ekonomiskt, socialt eller juridiskt perspektiv. För mer info gå in på <http://www.renaremark.se/exjobb>

Ny samordnare sökes!

Avdelningen förorenade byggnader söker en ny samordnare! Kontakta ann-kristin.karlsson@wsp.se för mer info.

NÄTVERKET RENARE MARK NORR:

Studiebesök till SSAB, Luleå 16/11–2010

DEN 16 NOVEMBER Den 16 november anordnade nätverket ett studiebesök till SSAB:s stålverk på Hertsön i Luleå. Totalt deltog ca 25 medlemmar i besöket som var mycket uppskattat bland deltagarna.

Från SSAB höll Katarina Kylefors och Curt Sundbom i företagsinformation och rundvandring på anläggningen. Sundbom har 35 års erfarenhet från SSAB och gav en utmärkt beskrivning av företaget.

Efter rundvandringen berättade Katarina Kylefors om SSAB:s arbete med förorenad mark. SSAB har i flera års tid arbetat med att identifiera förorenade områden och riskklassificera dessa enligt MI-FO-modellen för beslut om vidare åtgärder. Mindre saneringsinsatser har genomförts på några ställen på stålverksområdet. Det främsta

föreningensproblemet har varit koksverksdiket där förorenade fraktioner med främst PAH läckt ut mellan koksverk och recipienten Inre Hertsöfjärden. Diket har haft kraftigt förorenade sediment avseende PAH, men detta har nyligen genomgått efterbehandling med s.k. frysmuddringsteknik där sediment fryses och lyfts i hela stycken för behandling på annan plats. Främst har sedimenten avvattnats och destruerats i egen förbränningsugn på området. Saneringen av diket är i det närmaste färdig, men det återstår provtagning och kartläggning av förorenade sediment i Inre Hertsöfjärden.

Det händer i nätverket

3 februari

Seminarium om markprocesser i Stockholm

3 februari

Netviewer möte – Avdelningen förorenade byggnader, branschhandbok om förorenade byggnader

13–14 april

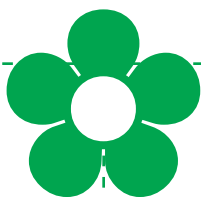
Renare Marks Värmöte

13 april

Nätverkets årsmöte i Sundsvall

Maj/juni

Seminarium om in-situ saneringar i Stockholm

Kurser och konferenser

20 januari

Hållbar hantering av förorenade områden – Workshop med FRIST i Göteborg

7–8 mars

Vintermötet –ATV, Danmarks motsvarighet till Renare Mark, har stormöte i Vingsted

17–18 maj

SGF Förorenade byggnader i Stockholm